

M. del Carmen Agulló & Andrés Payà: Les cooperatives d'ensenyament al País Valencià i la renovació pedagògica (1968-1976), Publicacions de la Universitat de València, València, 2013, 219pp.

A Enric Soler i Godes, Ferran Zurriaga i Carme Miquel, fars enmig de la boira persistent.

La cultura, com a fonament de sociabilitat –d'organització–, precedeix l'educació. O dit altrament: no hi ha educació sense un referent cultural. Si la interacció entre subjecte i context (educació) no parteix de la situació nacional de cada projecte intel·lectual-educatiu, aquest tindrà poc sentit, i acabarà essent corretja de transmissió de la tecnoestructura dominant.

L'ensenyament organitzat des del cooperativisme és un referent fonamental per a comprendre el nexa entre cultura i educació. I ho és per quatre motius: a) la funció ideològica i organitzativa del moviment d'especialització de la JARC (Joventut Agrària Rural Catòlica), b) les cooperatives d'ensenyament són arquetipus –"micromons"– susceptibles de ser projectats a un model de societat no capitalista, c) en aquest mode sociopolític practicopedagògic és central la intervenció dels pares i dels mestres en l'organització d'un model de formació integral, no pas reduït absurdament a l'"aula", d) la relació entre educació i construcció nacional és un universal que, en aquest cas que ara analitzo, pren tota la seva corporeïtat: no existeix una educació cosmopolita.

Les cooperatives d'ensenyament al País Valencià constitueix una minuciosa anàlisi de centres-pilot desenvolupats d'ençà de la darrereria dels anys seixanta i durant els anys setanta –Tramuntana, Mistral, La Masia, La Nostra Escola Comarcal, Escola La Gavina, Les Carolines i Cooperatives de Formació Professional Agrícola– la característica dels quals era expandir un model d'ensenyament comarcal definit a través de la focalització de grups escolars al si d'una comarca (L'Horta) com a exemple d'articulació cultural i socioprofessional d'un espai geogràfic amb característiques afins. Aquests centres no incloïen, doncs, els centres educatius de la capital d'aquest àmbit geogràfic: la ciutat de València.

Cal, però, remarcar que el desenvolupament del model cooperatiu –centrat en l'educació concebuda com a infantil i adolescent– no es pot comprendre sense l'efecte demostració de l'escola La Tramuntana (1968-1972), primer centre amb característiques cooperatives que sorgí –i d'aquí la seva rellevància– del treball del Grup de Mestres constituït al si de l'associació cultural Lo Rat Penat, que als anys seixanta fou focus de valencianització nacional des de bases populars.^a Si en repassem els set punts constituents ens adonarem que els exemples cooperatius posteriors en feren recepció amb regulació pròpia segons els objectius específics. En efecte, la concepció comunitària de l'escola, impulsora de la creació de valors materials, és una constant que defineix la resta de mòduls pedagògics comarcals. L'educació com a comunitat de treball era la base a través de la qual es vehiculava el concepte de disciplina interior derivada de la consciència de pertinença de l'escolar a un projecte que recolzava en la responsabilitat.

Aquest marc serví per a projectar dinàmiques pedagògiques específiques, la característica de les quals raïa a incorporar població no catalanoparlant al model educatiu de país, on el coneixement conscient

^a Ferran Zurriaga: "La Secció Pedagògica de Lo Rat Penat de València" dins *Carme Miquel: Una Mestra del País*, Saó Edicions, València, 2004, pp. 25-51.

del “medi” constituïa la base fonamental de l’ús de la llengua. D’aquí sorgí el model intel·lectual de la resta de les escoles que aportaren el criteri de la valencianització com a via “natural” de la incorporació a la nació. Heus ací el vincle entre educació i construcció nacional, els quals factors eren conseqüència del treball pedagògic comunitari, de l’assistència, de primer, a les Escoles d’Estiu de Rosa Sensat, de la I Trobada a Sant Pau d’Albocàsser, dels Estatges de Mestres (Secretariat de l’Ensenyament de l’Idioma) i de la I Escola d’Estiu del País Valencià (1976).

Cal llegir amb atenció el capítol “El Compromís cívic: Llengua, Cultura i País” perquè és on es destil·la tot el programa intel·lectual-pedagògic de les cooperatives d’ensenyament: l’ensenyament no té cap sentit si no és aportació a una comunitat social.

Comunitat social que, en un marc travat pel treball agrari d’exportació, explica que la tradició pedagògica comarcal fos element decisiu en la constitució del motor sindicalista agrari de la Unió de Llaureadors del País Valencià.

L’època que recullen Aguiló i Payà és estel·lar en un moviment de conscient renovació pedagògica –tot comptant amb els referents dels anys trenta d’Enric Soler i Godes– extrapolable a tot el país, com fou, a la comarca del Baix Camp, la constitució el 1968 –derivada del treball de la JARC– de la Societat Civil ‘Escola Comarcal Puigcerver’.

Un dels impulsors coetanis del model pedagògic cooperatiu als Països Catalans, que tenia en Célestine Freinet un referent, és Ferran Zurriaga Agustí. El llibre aplega encertadament un seu testimoniatge que explicita com l’escola ha de ser “un lloc de vida”. I no tant sols l’escola. Si la cultura preval sobre l’educació –tot és “lloc de vida”– aquesta no és reduïble a l’escola (ni a la universitat). Tenim molt per aprendre!

Xavier Ferré Trill. Departament de Pedagogia. Universitat Rovira i Virgili

xavier.ferre@urv.cat